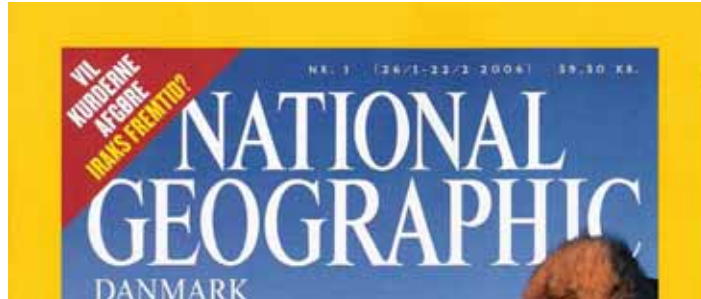

کوردستان له دیدی گوڤاری " نیشنال جیوگرافیک " ... جه میل شوانی

گوڤاری (نیشنال جیوگرافیک) ی ئهمریکی که بهچهندهها زمان دهردهچیته لهیه کهم ژماره ی سال ی 2006 دا، به دوورودریژی بارودوخی باشووری کوردستانی خستوته ږوو. چهند چاوپیکه و تنیکی ئه نجام داوه له گه ل خیزانی کورد و پيشمه رگه ی کورد. وه زور گرنگی داوه به شاری کهرکوک و چهند وینهیه کی فوٹوگرافی په نگینی کوردستانیشی بلاو کردوته وه له گوشه چه پی سهر بهرگی گوڤاره که دا نووسراوه: (ئایا کوردهکان ئه یانه وئ ببن به بریاردهر بو دواږوژی ئیراق). له لاپه ره 2 دا وینه ی بیرنه وتهکانی کهرکوک و هک ناوه پوکی سهره کی گوڤاره که پیشان داوه ههروه ها باس له دهره یانی نه وتی ناوچه ی زاخو دهکات له رپیورتاژیک تاییه تدا. له بهر گرنگی ناوه پوک و بو ئاشنا بوونی خوینه رانی کورد بهم رپیورتاژه، به پیویستم زانی تهنها خاله گرنگهکانی ئهم راپورتاژه له دانمارکییه وه بکه م به کوردی.

دانمارک

jshiwani@get2net.dk

ئهم پيشه کییه ی خواره وه له لایه ن سهرنووسه ری گوڤاره که وه له سهره تای دهستیکی گوڤاره که پیشکش به خوینه ران کراوه.

خوینه ری به ریز

ئهم وینه یه له گوڤاری نیشنال جیوگرافیک وه رگیراوه

ئهم یاریگا گه وره یه ی کهرکوک بو یاری توپین ئیتر به کارناهیئریته. به ئه ره بکردنه شه رانییه که ی رژیمی سه ددام هوسی ن له سالانی 1980 کاند، هه زاره ها کوردی ئیراقی به زوره ملی له شاری کهرکوک دا وه ده رنا. ئهم پوک ه ئهم یاریگایه بوته کامپی ئه و ناواره کوردانه ی پاش گه رانه وه یان بو کهرکوک منالهکانیان دیسانه وه یاری تیاده که نه وه. پاش پوخانی سه ددام له سال ی 2003 دا کوردیکی زور گه رانه ته وه کهرکوک، له یاریگا و وخیوه تگاگان و بینابه جیماوهکانی ئهم شارهدا ژیان به سهر ده بن.

کوردهکان دهیه ها ساله ده چه وسینرینه وه و دهر به دهر ده کری ن و ئیستاش پاش گه رانه وه یان به چاوی خو یان ئه بینن که خه لکانیکی بیگانه له ناو مال و مولکیان ده ژین. به لام سهره پای ئه و هه موو نه هه مته تییه ی که به سهریان هاتووه، ئه و کولتور و ناسنامه نه ته وایه تییه دیرینه ی که خاوه نی سه ده ها سال میژووه و په یوه ست به چیاکانی کوردستان بووه، قهت

لاواز نه بووه و ههر به تۆکمهیی ماوه ته وه. له لاپه په کانی ئهم ژماره یه ماندا پۆهی گهلی کورد و گالته و گهپی کورده واریش په نگه داته وه.

ئه لبه ته ئهمه دهیسه لمینی که هه وله کانی سه ددام هوسین بو له ناو بردنی کورده کان سه رینه گرت.

گرنگی راپورتاژیکه به ره ی جهنگ ته نها ئه وه نییه که پوخساری مردن پیشان بدات، له هه مان کاتدا ئهمه ش گرنگه که باس له ژیان و خوشه ویستی و بووژانه وهش بکات. پۆژنامه وانی (ناشنال جیوگرافیک) له م ئه رکه یاندا تووشی مه ترسی هاتوون، به لام ئه و مرقانه ی که بینیانمان له کوردستانی

ئیراقدا که سانیک بوون که له مهرگ رزگاریان بوو و تامه زرۆی ناشتی و ئارامی بوون. ههروه ها وینه پرواتاکه ی (ئید کاشی) ش: که منالیکه یاری ده کات. هیوای ژیانیکه ئاسایی ده به خشیت له داهاتوودا.

له لاپه ره 57 دا نووسراوه:

له پاش شه ری که نداوه وه (1991) چوار ملیۆن کورد ئۆتۆنۆمییه کی ته واویان هه بووه له کوردستانی ئیراقدا، پارێزرا بوون له درژی هیرشه کانی سه ددام هوسین وه به رگریان له خویان کردووه به هیزیکه له شکری به دیسپلین که ناوی پێشمه رگه یه. هه لبژاردنیان ئه نجامداوه، په رله مانیکه یاسادانه رانه یان پیکه ییناوه، سه رۆکیکیان بو خویان هه لبژاردوه و جیهانیکیان دروست کردوه که به ته واوی سه ربه خۆن، بی پشتبه ستن به به غدا خویان به پێوه ده بن وه کو ولاتیکی دیفاکتۆ. به دریزایی میژوو ئهمه یه که م جاره کورد بگه نه ده سه لاتیکی سیاسی ئاوا گرنگ و واتادار. به هو ی گفتوگۆیه سه رکه وتوو هکانیان له گه ل به غدا، بوونه ته خاوه نی هیزی سه ربازی و هه بوونی مافی ده ره یانی نه وت له ناوچه کانی خویان. له و ئیراقه فیدرالییه ی که سیسته می نوی جیهانی خوازیاری دروستکردنیه تی، کورده کان سوود و چیژ له و ده سه لاته ئۆتۆنۆمییه وهرده گرن.

به لام له کۆتاییدا راستییه که ی بو کورده کان هه ر ئه وه یه که ناتوانن ده سه ردار ی خه ونیک بن ئه ویش سه ربه خۆیییه کی ته واوییه. پاش 14 سالی ده سه لات ی خۆی کورده کان خویان وه کو ئیراقی ره چاو نا که ن. ئیمرو که ئه گه ر له نزیکه وه کوردستان ببینی، وه کو ئه وه وایه که گفتووگۆ (حوار) یکی نه ته وه یی هه ستیار له ئارادا هه بی ت سه باره ت به ره وتی جیا بوونه وه ی یه کجاری کورد له ئیراقدا، که خاله سه ره کییه کانی ئه و گفتووگۆیه له هه لسه نگاندن ی خاله پۆزه تیف و نیگه تیقه کانداترازاون، که چی خاله سه ره کییه کانی ئه وان ئیمرو که له وه دایه که باشت رین پگا چیه که بیگرنه بهر بو گه یشتن به جیا بوونه وه ی ئیججاری.

له لاپه ره 61 دا نووسراوه:

له سالی 1991 وه له باکووری ئیراقدا کورده کان ناوچه ییه کی ئۆتۆنۆمی سه ربه خۆیان هه بووه. ئیمرو که ئه و ئازادییه ی که له ناو ده وله ت و ده ستوریکه نوی دا هه یانه، سوورن له سه ر ئه وه ی که ئه و ئازادییه په ره پێسیین بو ناوچه کانی تر. وه ههروه ها داوی ئه وه

11:26 2006-2-7 به کاتی ناوهندی ئه وروپا

ده کهن که ناوچه تهقلیدییه کانی تری کوردی بخه نه ژیر کۆنترۆلی خۆیان وه کو شاری پرنه وتی که رکوک، که ئیستا له ده ره وه ی ناوچه ی کوردستانه

(وه رگێر: مه به ست له تهقلیدی ئه وه یه که ئه م شێوازی داواکارییه ی کورد سه باره ت به که رکوک له کۆنه وه گۆرانی به سه ر دا نه ها تو ه هه ر وه کو خۆی دووباره بۆته وه)

له لاپه ره 67 دا نووسه ر ده نو سی ت:

چاره نووسی ه ی چ جیگایه ک وه کو ناوچه ی که رکوک ئاوها نادیار نییه، ئه بدول په ه مان مسته فا پارێزگاری که رکوک که له لایه ن ئه مریکییه کانه وه ده ستنیشان کراوه، شاره که به شاریکی وێران وه سف ده کات، هه رچه نده زیاتر له یه ک ملیۆن خه لکی تیا ده ژێ. کورده کان له میژوو فیژی ئه وه بوونه که خا ک و نیشتمان چه ند گرنگی هه یه بۆ ئه وان، ئه وان ده لێن که رکوک هین ئیمه یه. سه ده ها سا له شاری که رکوک بۆته چه قی خولانه وه ی ناو کولتوو ری کوردی وه ئه مپۆکه بۆته به ردی بناغه ی خه ونی کورد.

له لاپه ره 70 دا:

سه ددام هوسی ن له 1980 کاند ا ده ستی به ئه ره بکردنیکی درنده کرد له که رکوک به هه زاره ها کوردی له شاره که دا ده رکرد. پاش روخانی، به هه زاره ها کورد گه رانه وه و ئیستا له خێوه ت و شوینه پروخوا وه کان ده ژین نزیک له ما له کانی پێشووی خۆیان. که ئیستا ئاره بی هاورد ه ی لێ ده ژین.

که رکوک شاریکه له ئیراقدا که زیاتر په رتوبلاوی ئیتنیکی (نه ژادی) تیا یه. بگه هه ر له تورکمان و ئاسووری و موسلمان ی شیئ و موسلمان ی سوننه که ئه مانه هه ر یه که کۆمه لێک داواکارییان دژ به یه کتر هه یه وه به هه مووشیا نه وه دژ به کورد.

هه ر یه کێک له مانه باس له چاره سه رکردنی ته نگه ژه ئیتنیکییه کان ده که ن به لام ه یچی ان باوه ریان به پێگا چاره کان نییه.

سیاسه تی جه نگا وه ره کورده کان زۆر به ساده و ئاسانی ئه لێن: ئه و ئه ره بان ه ی که هینراون بۆ که رکوک به مه به ستی به ئه ره بکردن ده بی بگه رپینه وه، ئه و دوو نه وه ئه ره بان ه ی که له شاره که دا له دایک بوون ده بی ئه وانیش ده رچن. ئه مه به راشکاوی پاکسازییه کی نه ژادی پێچه وانه ییه. مام پۆسته م ده لێ

"ئه مه لای ئیمه دادپه ره رانه یه " وه ئه مه بۆچوونی زۆریه ی کورده کانه.

وه کو پۆژنامه وانێک له نزیکه وه ده رئه نجامی ئه و جو ره دادپه ره ریا نه م بینیه که کورده کان بۆ شاری که رکوک داوی ده که ن – له بۆس نیا و کرواتیا و کۆسۆفۆ بینیه م. له به ر هو کاری ئیتنیکی و نه ته وه یی له ئیرله ندا ی باکوور و ولاتی باسکه کان له ئیسپانیا گۆمی خوینم بینی، هه ره ها ئه و رقه کوێرانه ییه ی نیوان ئسرائیلییه کان و فه له ستینییه کانی شم بینی. پاش به لکان و پوانداش ئیتر پیم وا نیه که ه یچ جو ره دادپه ره ربییێک له ناسیۆنالیزمی نه ته وایه تی ببینم. به لام ده بی ئه وه ش بلیم من کوردیکی ئیراقیش نیم.

.....

له لاپه ره 78 دا نووسرا وه:

.....

به گوێره ی وه زاره تی نه وتی ئیراق له سا لی 2004 دا 643 هیرشی تیروریستی کرا وه ته سه ر ده زگانه وتییه کان که زیانی نزیکه ی 10 ملیارد دۆلاری لێ که وه ته وه، له شه ش مانگی یه که می سا لی 2005 دا 12000 جار هیرشی تیروریستی کرا وه ته سه ر ه یزه کانی سه ربازی

ئێراقی و ئەمریکی، ئەمانە هەمووی لە دەرەوێ ئه و ناوچانە ئێر دەسلاتی کوردی
پروویانداوه.

من خۆم له خۆم دەپرسم، ئایا کوردهکان چۆن بیر له یه‌گرتنه‌وه ده‌کهن له‌گه‌ڵ
ئهره‌به‌کانی ئێراقدا، جیهانی دهره‌وه ده‌بی چۆن ئه‌و چاوه‌روانییه‌یان لێ بکه‌ن؟

.....
.....

له گشتپرسییه‌کی نافهرمیدا کورده‌کان له 98%، 7 داوای سهره‌خوایی ده‌کهن. . .

.....

له ناوچه‌ی ئێر کۆنترۆلی (پدک) دا که ئالای ئێراق هه‌ڵناکرێ و هیچ جوهر تارماییه‌کی
هکومه‌تی به‌غدایشی پێوه دیار نییه. که‌چی له به‌شه‌که‌ی تر که (ینک) کۆنترۆلی ده‌کات و
نییه، لێره‌دا هه‌ندی‌ک نه‌رمی ده‌نویندرێ ئه‌ویش له‌به‌ر هه‌ڵبژاردنی سه‌رۆکی (ینک) به
سه‌رۆکی ئێراق. جه‌لال تاله‌بانی به‌ فه‌رمی باسی ئێراقی‌کی فیدرال و ئۆتۆنۆمیه‌کی فراوانی
ناوچه‌یی ده‌کات بۆ کورد، به‌لام ئه‌گه‌ر له سلیمانی له خه‌ڵکانی سه‌ر به‌ تاله‌بانی بپرسی،
ئه‌وا گومانیان نیه له‌وه‌ی که ئامانجی که‌سی‌تی تاله‌بانی پالپشت کردنه له کوردستانی‌کی
سه‌ربه‌خۆ.

به‌لام سه‌رۆکی (پدک) هه‌ڵسه‌نگاندنه‌کانی زیاتر راسته‌وخۆتره سه‌باره‌ت به‌ چاره‌نووسی
کوردستان که ده‌لی: " مافی چاره‌نووس مافی‌کی سروشتی گه‌له‌که‌مانه " وه هه‌روه‌ها ده‌لی "
که‌ی کاتی گونجاو هاته پێشمان ئه‌وا بۆ ئێمه ده‌بیته حه‌قیقه‌ت "

ئێحتمالی ئه‌وه دووره هه‌قالبه‌نده‌کانی ئه‌مرۆی کورده‌کان له‌وانه‌ش ولاته یه‌گرتووه‌کانی
ئهمریکا پشتگیری سه‌ربه‌خوایی کورده‌کان بکه‌ن دژ به‌ نه‌یارانی سه‌ربه‌خوایی کورد وه‌کو
ئێران و تورکیا و سوریا.

هه‌ر کاتی ئه‌و " کاته گونجاو " هی مه‌سه‌ود بارزانی هاته پێش ئه‌وا ده‌بی وا بیری لێ
بکه‌نه‌وه که ده‌بی ته‌نها خۆیان شان به‌ده‌نه ئێر ئه‌و باره.

هاولاتییه‌کی کورد به‌ ناوی: مه‌جید نادر گووتی " ئه‌مریکییه‌کان ئێمه‌یان له سه‌ددام رزگار
کرد، به‌لام بۆ خاتری خۆیان کردیان، میژوو بۆمانی ده‌رخستوو که پشتمان تێده‌کهن، هه‌ر
وه‌کو که له دونیاشدا وابوو، کاتی پشتتێکردن له به‌رژه‌وه‌ندی ئه‌وان بووه، ئه‌وا کردوویانه "